

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 08.05.2026).
2. Борисенко С. І. Штучний інтелект як джерело підвищеної небезпеки: проблеми деліктної відповідальності. *Право і суспільство*. 2025. № 5. Т. 1. С. 45–51.
3. Шишка О. Р., Шишка Н. В. Відповідальність за шкоду, заподіяну використанням систем та технологій штучного інтелекту: судова практика в ЄС. *Форум права*. 2025. № 84(4). С. 205–216.
4. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 08.05.2026).
5. Каплиста В. М., Кочина О. С. Актуальні проблеми застосування цивільно–правової відповідальності в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Вип. № 1. Частина 1. С. 222–226.

БОНДАРЕНКО Ольга Олегівна,
кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри цивільно-правових
дисциплін
Донецький державний університет
внутрішніх справ,
м. Донецьк

СМАРТ-КОНТРАКТИ ЯК ФОРМА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

Упродовж тривалого історичного розвитку цивільно-правовий договір залишається одним із ключових механізмів регулювання суспільних відносин, забезпечуючи юридичну визначеність та стабільність взаємодії між суб'єктами права. Водночас самі форми та способи укладення і виконання договорів не є сталими, а постійно трансформуються під впливом суспільних змін і науково-технічного прогресу. Особливо відчутним є вплив цифрових технологій, які дедалі активніше інтегруються у різні сфери життя та формують нові підходи до організації правовідносин. У цьому контексті виникає феномен смарт-контрактів як інноваційного інструменту, що поєднує правову природу договору з технологічними можливостями автоматизованого виконання зобов'язань. Це зумовлює необхідність теоретичного осмислення смарт-контрактів як можливої форми цивільно-правового договору.

З огляду на це, для належного розуміння місця смарт-контрактів у системі цивільного права доцільно звернутися до законодавчого визначення самого поняття договору та його сучасних різновидів. Поняття договору законодавець визначив у статті 652 Цивільного Кодексу України [1]. Понятійне визначення електронного договору законодавець надав у пункті п'ятому частини першої статті третьої Закону

України «Про електронну комерцію», згідно якої «електронний договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов’язків та оформлена в електронній формі» [2]. Якщо порівняти ці законодавчі поняття, то єдина відмінність між ними полягає у тому, що електронний договір «оформлюється в електронній формі». Спільним у цих двох поняттях є те, що норма Закону за статтею третьою Закону України «Про електронну комерцію» та норма закону за статтею 652 ЦКУ разом наголошують, що «договором є домовленість двох або більше сторін, яка спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов’язків» [1].

Тобто законодавець надає можливість укладати різні форми договорів залежно від способу його фіксації та виконання, що відкриває підґрунтя для подальшого розвитку договірних конструкцій у цифровому середовищі. Саме в межах цієї еволюції слід розглядати і смарт-контракти як новітній різновид договірних інструментів. Розумні контракти – це цифрові контракти, що зберігаються в блокчейні та автоматично виконуються за умови виконання заздалегідь визначених умов. Розумні контракти зазвичай використовуються для автоматизації виконання угоди, щоб усі учасники могли бути негайно впевнені в результаті, без участі посередника чи втрати часу. Вони також можуть автоматизувати робочий процес, запускаючи наступну дію, коли виконуються заздалегідь визначені умови [3].

У свою чергу, практична цінність смарт-контрактів зумовлюється їхніми функціональними перевагами, які вигідно відрізняють їх від традиційних форм договірних відносин. Зокрема, вони забезпечують високу швидкість, ефективність та точність виконання, оскільки після настання визначених умов автоматично реалізуються без необхідності паперової роботи чи виправлення помилок, притаманних ручному заповненню документів; водночас підвищується рівень довіри та прозорості, адже відсутня потреба у залученні третіх сторін, а зашифровані записи транзакцій доступні всім учасникам, що унеможлиблює їх зміну в особистих інтересах; додатково гарантується високий рівень безпеки, оскільки дані в блокчейні є зашифрованими та взаємопов’язаними, що значно ускладнює їх підробку; крім того, смарт-контракти сприяють заощадженню ресурсів, усуваючи необхідність у посередниках та зменшуючи витрати часу і коштів на здійснення транзакцій [3].

Водночас у науковій літературі підкреслюється багатокомпонентна природа смарт-контрактів. Так, Іванов А.М. звертає увагу на доцільність розмежування технічного та юридичного аспектів цього явища: з одного боку, смарт-контракт постає як програмний код, що автоматизує виконання умов, а з іншого, як юридична конструкція, в межах якої ці умови набувають правового значення та можуть розглядатися як домовленість сторін [4, с. 151]. Це свідчить про те, що смарт-контракт не зводиться виключно до технологічного інструменту, а потребує комплексного правового осмислення з урахуванням його функціонального призначення у сфері цивільного обороту.

Разом із тим, сучасний стан правового регулювання не дозволяє однозначно ототожнювати смарт-контракти з традиційною письмовою формою договору. Використання мов програмування для фіксації умов угоди ускладнює їх юридичне тлумачення, оскільки зміст таких умов визначається не лише текстуальним

формулюванням, а й логікою закладеного алгоритму. Фактично це призводить до ситуації, коли правовідносини сторін значною мірою залежать від коректності програмного коду та функціонування відповідної цифрової платформи, що виходить за межі класичного правового регулювання.

Крім того, застосування смарт-контрактів порушує низку фундаментальних засад цивільного права, зокрема принцип свободи договору. Як слушно зазначається в доктрині, цей принцип охоплює можливість сторін самостійно вирішувати питання щодо укладення договору, обирати контрагента, визначати вид договору, а також формулювати його умови [5, с. 117]. Натомість автоматизований характер смарт-контрактів, їх жорстка алгоритмічна структура та обмежена гнучкість можуть звужувати дискрецію сторін, особливо на стадії виконання договору, що актуалізує питання про необхідність адаптації цивільно-правових механізмів до нових технологічних реалій.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII (Не набрав законної сили). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19/ed20240101#Text>
3. What are smart contracts? IBM Think. URL: <https://www.ibm.com/think/topics/smart-contracts>
4. Іванов А.М. Смарт-контракти у договірних відносинах: реалії та перспективи використання. Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2022. С. 150–152.
5. Менджул М. Свобода договору та її межі: відповідність цивільного законодавства України європейським підходам. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. № 49. С.114–117.

БОНДЮК Андрій Федорович,

кандидат юридичних наук,

начальник управління кадрового забезпечення

Головного Управління Національної поліції

в Івано-Франківській області

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК ЧИННИК СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Питання національної безпеки в сучасних умовах уже не можна розглядати лише через призму оборони, військової сили чи реагування на зовнішню агресію. Національна безпека сьогодні – це здатність держави стабільно функціонувати навіть тоді, коли вона перебуває під постійним тиском воєнних, соціальних, інформаційних, економічних і криміногенних загроз. У цьому контексті особливу